

Nr 128.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående tjänstårsberäkning i pensionshänseende för förre ämnesläraren vid skeppsgosseskolan i Karlskrona M. Karlkvist m. m.; given Stockholms slott den 1 mars 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

John Ericsson.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Statsrådet Ericsson anmäler uppkomna frågor om tjänstårsberäkning i pensionshänseende för förre ämnesläraren vid skeppsgosseskolan i Karlskrona M. Karlkvist m. m. och anför därvid följande.

1:o.

Förre ämnesläraren å övergångsstat vid skeppsgosseskolan i Karlskrona Ernst Marcus Samuel Karlkvist. Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Karlkvist är född den 8 januari 1881 och således 65 år gammal; att han tjänstgjort såsom vikarierande folkskollärare under tiden 8 september 1903—27 april 1904 och såsom ordinarie folkskollärare under tiden 15 augusti 1904—30 juni 1913, varvid han för tiden 1 januari 1907—30 juni 1913 erlagt tjänstepensionsavgifter till folkskolläraernas pensionsinrättning;

att han innehaft anställning såsom extra ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola under läsåren 1916/18, såsom extra ordinarie ämneslärare och tillförordnad rektor vid högre folkskola under läsåret 1919/20 samt såsom vikarierande eller extra ordinarie ämneslärare vid skilda kommunala mellanskolor under läsåren 1920/22 och under höstterminen 1922, varvid han för tiden 1 januari 1920—31 december 1922 erlagt tjänstepensionsavgifter till statens pensionsanstalt;

att han för sin förenämnda tjänstgöring under tiden 1 januari 1907—30 juni 1913 samt 1 januari 1920—31 december 1922 äger rätt till uppskjuten tjänstepension enligt reglementet för statens pensionsanstalt å 159 kronor för år jämte pensionsförhöjning samt dyrtids- och kristillägg;

att han innehaft anställning såsom ordinarie ämneslärare vid skeppsgosseskolan i Karlskrona alltsedan den 1 januari 1923, varvid han sedan den 1 juli 1939 i anledning av skolans indragning varit uppförd å övergångsstat;

att han är underkastad lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension i dess lydelse före den 1 juli 1935, varvid rätt för honom att komma i åtnjutande av pension enligt nämnda lag inträder vid uppnådda 65 levnads- och 33 tjänstår;

samt att han vid pensionsålderns inträde den 8 januari 1946 kunde åberopa en för pension beräknelig tjänstetid av omkring 23 år.

Karlkvist har hos Kungl. Maj:t anhållit att för erhållande av full pension få tillgodoräkna de tider, varunder han före tillträdet av ämneslärarbefattningen vid skeppsgosseskolan i Karlskrona innehaft anställning eller tjänstgjort vid folkskola, högre folkskola och kommunal mellanskola.

Försvarets civilförvaltning har tillstyrkt, att Karlkvist måtte av tid, varunder han före tillträdet den 1 januari 1923 av befattningen som ordinarie ämneslärare vid skeppsgosseskolan i Karlskrona innehaft eller tjänstgjort i lärarbefattningar utom statens tjänst, såsom tjänstår för pension enligt civila tjänstepensionslagen tillgodoräkna så lång tid som erfordrades för att han skulle komma i åtnjutande av hel pension, dock med skyldighet för honom att å pensionen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande honom tillkommande uppskjuten tjänstepension enligt reglementet för statens pensionsanstalt.

Statens pensionsanstalt har förklarat sig intet ha att erinra mot att rätt till tjänstårsberäkning medgives sökanden i enlighet med vad försvarets civilförvaltning hemställt.

Även *statskontoret* har tillstyrkt försvarets civilförvaltnings förslag.

Jag torde få erinra, att fyra förutvarande ordinarie ämneslärare vid de indragna skeppsgosseskolorna, bland dem Karlkvist, äro upptagna å marinens övergångsstat. Beträffande dessa har vid skilda tillfällen övervägts, huruvida de skulle kunna ifrågakomma för läraruppgifter vid den civila undervisningen inom marinen, men frågan härom är ännu icke slutligt löst (1946 års statsverksproposition, IV huvudtiteln, s. 165). Karlkvist är den äldste av

ifrågavarande lärare och, såvitt av tillgängliga uppgifter framgår, den ende av dem, beträffande vilken särskild tillgodoräkning i pensionshänseende behöves ifrågasättas. I sak synes mig någon erinran icke vara att göra mot att tillgodoräkning i detta fall medgives i enlighet med myndigheternas förslag. Med hänsyn till för Karlkvist gällande pensioneringsbestämmelser erfordras härför riksdagens medverkan. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förre ämnesläraren å övergångsstat vid skeppsgosseskolan i Karlskrona Ernst Marcus Samuel Karlkvist må av tid, varunder han före tillträdet den 1 januari 1923 av befattningen som ordinarie ämneslärare vid skeppsgosseskolan i Karlskrona innehaft eller tjänstgjort i lärarbefattning utom statens tjänst, såsom tjänstår för pension enligt lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänstinnehavares rätt till pension tillgodoräkna så lång tid som erfordras, för att han må komma i åtnjutande av hel pension, dock med skyldighet för honom att å pensionen vidkännas avdrag med belopp, motsvarande honom tillkommande uppskjuten tjänstepension enligt reglementet för statens pensionsanstalt.

2:o.

Husmodern vid John och Mathilda Lennings sjukhem i Norrköping Elsa Lovisa Ahlin. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Ahlin är född den 11 februari 1887 och alltså 59 år gammal;

att hon under tiden 1 januari 1918—31 januari 1923 varit anställd såsom husmoder och köksföreståndarinna vid Värnamo sjukstuga och under tiden 1 februari 1923—31 januari 1927 innehaft motsvarande befattning vid Värnamo lasarett;

att hon sedan den 1 februari 1927 innehar anställning såsom husmoder vid John och Mathilda Lennings sjukhem i Norrköping, vilken befattning är förenad med pensionsrätt i statens pensionsanstalt;

samt att hon beräknas avgå från sin tjänst med utgången av februari 1947.

Styrelsen för John och Mathilda Lennings sjukhem i Norrköping har hos Kungl. Maj:t gjort framställning om rätt för Ahlin att — mot erläggande av erforderliga avgifter — såsom tjänstår för pension från statens pensionsanstalt tillgodoräkna tiden 1 januari 1918—31 januari 1927. Styrelsen har därvid anfört, att pensionsåldern för husmodersbefattningen vid hemmet vore 60 år och att Ahlin från och med den 1 mars 1947 enligt från statens pensionsanstalt lämnad uppgift kunde beräknas erhålla en årlig pension av 869 kronor jämte dyrtidstillägg och kristillägg. Från landstinget i Jönköpings län hade meddelats, att Ahlin icke kunde påräkna någon pension för sin

tjänstgöring vid sjukstugan och lasarettet i Värnamo, enär enligt för lands-tingets befattningshavare gällande pensionsreglemente en förutsättning för rätt till pension vore, att befattningshavaren kvarstannade i landstingets tjänst till dess pensionsåldern uppnåts.

Medicinalstyrelsen har tillstyrkt bifall till framställningen.

Statens pensionsanstalt har anfört följande:

Befattningen såsom husmoder vid John och Mathilda Lennings sjukhem i Norrköping förenades med pensionsrätt i pensionsanstalten genom beslut den 24 februari 1922, varvid med stöd av § 6 reglementet för anstalten rätt till retroaktiv tjänstårsberäkning för viss tid medgavs för befattningens dåvarande innehavare. Vid sådant förhållande kan rätt till retroaktiv tjänstårsberäkning icke utan riksdagens hörande medgivas befattningens nuvarande innehavare, vilken först med tillträddandet av befattningen vunnit avslutning till pensionsanstalten.

Såsom förhållandena inom det statliga och statsunderstödda pensionsväsendet utvecklats, finner pensionsanstalten skäl numera föreligga att i ett fall som det förevarande åtgärder vidtagas för att bereda befattningshavaren den sökta rätten. Anstalten vill sålunda ej göra erinran mot att framställning i detta syfte göres till riksdagen. Ett eventuellt medgivande synes emellertid böra lämnas endast under villkor, att den engångsavgift, som skulle hava utgått därest § 6 anstaltens reglemente varit å befattningshavaren tillämplig, erlägges.

Statskontoret har anslutit sig till vad statens pensionsanstalt anfört.

I likhet med myndigheterna anser jag mig böra tillstyrka, att Ahlin berättigas att för erhållande av pension från statens pensionsanstalt tillgodoräkna den tid, varunder hon varit anställd såsom husmoder och köksföreståndarinna vid Värnamo sjukstuga och Värnamo lasarett. Såsom villkor för medgivandet bör föreskrivas, att till statens pensionsanstalt inbetalas engångsavgift enligt de av pensionsanstalten angivna grunderna.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att husmodern vid John och Mathilda Lennings sjukhem i Norrköping Elsa Lovisa Ahlin må för erhållande av pension från statens pensionsanstalt tillgodoräkna tiden 1 januari 1918—31 januari 1927, varunder hon varit anställd såsom husmoder och köksföreståndarinna vid Värnamo sjukstuga och Värnamo lasarett, dock under villkor att till pensionsanstalten inbetalas ett belopp, motsvarande den engångsavgift som skulle hava utgått, därest § 6 anstaltens reglemente varit i förevarande fall tillämplig.

3:o.

Förra barnmorskan hos Kronobergs läns landsting Elsa Carolina Gissle.
Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Gissle är född den 30 mars 1890 och alltså nära 56 år gammal;

att hon, efter att ha utexaminerats såsom barnmorska den 1 april 1915, omedelbart anställdes såsom ordinarie barnmorska (distriktsbarnmorska) i Dädesjö kommun i Kronobergs län, vilken tjänst hon innehade till och med den 31 mars 1943, då densamma indrogs;

att hon under tiden 1 april 1943—31 mars 1945 innehade anställning såsom barnmorska vid Lenhovda sjukstugas barnbördsavdelning;

att tjänstepensionsunderlaget för den av Gissle innehavda barnmorsketjänsten vid Lenhovda sjukstuga, vilken är förenad med pensionsrätt i statens pensionsanstalt, från och med den 1 januari 1944 höjts från 1 000 till 1 560 kronor;

samt att Gissle den 29 juni 1945 av statens pensionsanstalt förklarats berättigad till en årlig tjänstepension av 1 251 kronor att utgå från och med den 1 april 1945.

Genom den jämlikt beslut av 1943 års riksdag (prop. nr 234; riksd. skr. nr 289) från och med den 1 januari 1944 genomförda pensionsregleringen för barnmorskorna har tjänstepensionsunderlaget för distriktsbarnmorskorna obligatoriskt höjts från 1 000 till 1 560 kronor. Vad beträffar övriga barnmorskor kan på framställning av huvudmannen och efter vederbörligen godkänd omreglering av befattningen tjänstepensionsunderlaget likaledes höjas till 1 560 kronor. För att förhöjt pensionsunderlag skall med avseende å föregående tjänstår bliva gällande för annan barnmorska än innehavare av distriktsbarnmorskebefattning eller barnmorskebefattning, för vilken staten är huvudman, erfordras att engångsavgift motsvarande hela kostnaden för pensionsökningen erlägges i den mån huvudmannen önskar tillförsäkra befattningshavaren rätt att räkna tjänstår efter det högre pensionsunderlaget jämväl för tid före underlagets höjning. För innehavare av distriktsbarnmorskebefattning skall sådan engångsavgift erläggas allenast med det belopp, för vilket huvudmannen enligt § 9 mom. 2 statens pensionsanstalts reglemente åger att uttaga ersättning genom löneavdrag av befattningshavaren.

Svenska barnmorskeförbundet har hos Kungl. Maj:t anhållit, att Gissle måtte för retroaktiv tillämpning av tjänstepensionsunderlaget 1 560 kronor med avseende å tjänstetid före den 1 januari 1944 få till statens pensionsanstalt erlägga engångsavgift enligt de grunder, som gälla för distriktsbarnmorskorna. Till stöd för framställningen har förbundet anfört, bland annat, följande:

Enligt uppgift från statens pensionsanstalt utgör av Gissles pensionsbelopp 65 kronor pensionsökning motsvarande avgifter och statsbidrag, som tillgodoräknats henne enligt reglementet för barnmorskornas pensionsanstalt, och återstoden eller 1 186 kronor den efter inträdet i statens pensionsanstalt intjänta pensionen. Pensionsbeloppet grundar sig på tjänstårsberäkningsrätt för tiden 30 mars 1920—31 mars 1945, d. v. s. 25 år, och på ett tjänstepensionsunderlag av 1 176 kronor till och med den 31 december 1943 och 1 560 kronor för tid därefter.

Därest den av Gissle innehavda distriktsbarnmorsketjänsten icke hade indragits förrän i samband med den från och med den 1 januari 1944 genomförda omläggningen av distriktsbarnmorskeväsendet, skulle Gissle ha fått tillgodoräkna sig tjänstepensionsunderlag 1 560 kronor för tiden från och med

den 30 mars 1920 och således kunnat erhålla en pension å (1 560 + 65 =) 1 625 kronor för år, om en engångsavgift på omkring 900 kronor hade erlagts till statens pensionsanstalt. På grund av att Gissle blev tvungen sluta sin anställning som distriktsbarnmorska före den 1 januari 1944 skulle nu erfordras en engångsavgift på över 5 000 kronor, för att hon skulle kunna erhålla nämnda pensionsbelopp. Kronobergs läns landsting har förklarat sig icke vilja erlagga engångsavgiften och Gissle har själv icke möjligheter att erlagga densamma.

Det förhållandet att Gissle nio månader före barnmorskeväsendets omläggning blivit uppsagd från distriktsbarnmorsketjänsten har således haft till följd att hon kommit i ett avsevärt sämre pensionsläge än distriktsbarnmorskor med samma eller till och med kortare tjänstgöringstid. Barnmorskeförbundet anser det orättvist, att Gissle efter tjänstgöring 28 år som distriktsbarnmorska och 2 år som anstaltsbarnmorska skall erhålla mindre pension än exempelvis en barnmorska, som vid pensionsåldern avgår efter allenast 25 års tjänstgöring som distriktsbarnmorska.

Barnmorskeförbundet finner det också vara anmärkningsvärt, att den av Gissle innehavda distriktsbarnmorsketjänsten indrogs efter det att 1941 års barnmorskeutrednings förslag angående barnmorskeväsendets omläggning avgivits. Det synes hava varit naturligt, att indragningen av nämnda tjänst hade fått anstå tills omläggningen genomförts och att således tjänsten indragits år 1944 samtidigt med att ett flertal andra distriktsbarnmorskor till följd av minskningen i antalet tjänster blevo uppsagda. I så fall hade Gissle automatiskt kommit i åtnjutande av den högre pensionen.

Sammanfattningsvis torde kunna sägas, att Gissle genom ovan anförda omständigheter utan eget förvållande blivit försatt i en pensionsställning, som icke svarar mot den av henne fullgjorda tjänstgöringen.

Statens pensionsanstalt har anfört, bland annat, följande:

Gissle blev så sent som allenast nio månader före den med 1944 års ingång genomförda omläggningen av distriktsbarnmorskeväsendet överflyttad från den av henne då innehavda distriktsbarnmorskebefattningen till annan barnmorsketjänst hos landstinget, nämligen vid Lenhovda sjukstugas barnbördsavdelning. Om hon i stället med bibehållande av distriktsbarnmorskebefattningen erhållit tjänstledighet för att uppehålla tjänsten vid sjukstugan, hade hon den 1 januari 1944 automatiskt blivit delaktig av de då ikraftträdande nya pensionsvillkoren för distriktsbarnmorskor liksom fallet var med andra distriktsbarnmorskor, åt vilka till följd av distriktsbarnmorskeväsendets omläggning fortsatt anställning i distriktsbarnmorsketjänst icke kunde beredas men som övergångsvis med statsbidrag till avlöningen tillätos kvarstå i tjänst under del av år 1944. Med hänsyn härtill synes det pensionsanstalten skäligt, att i enlighet med den gjorda framställningen engångsavgiften för Gissle för retroaktiv tillämpning av tjänstepensionsunderlaget 1 560 kronor med avseende å tjänstetid före den 1 januari 1944 får beräknas enligt de grunder som skulle hava tillämpats, om Gissle sistnämnda dag fortfarande varit innehavare av den frånträdde distriktsbarnmorskebefattningen.

Statskontoret har förklarat sig icke ha något att erinra mot vad statens pensionsanstalt i ärendet tillstyrkt.

I likhet med myndigheterna anser jag mig böra tillstyrka, att Gissle berättigas att för retroaktiv tillämpning å henne med avseende å tjänstetid före den 1 januari 1944 av det för distriktsbarnmorska numera gällande

tjänstepensionsunderlaget 1 560 kronor erlægga engångsavgift enligt de av pensionsanstalten angivna grunderna.

Under åberopande av vad sålunda anförts, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva.

att engångsavgiften till statens pensionsanstalt för förra barnmorskan hos Kronobergs läns landsting Elsa Carolina Gissle för retroaktiv tillämpning å henne med avseende å tjänstetid före den 1 januari 1944 av det för distriktsbarnmorska numera gällande tjänstepensionsunderlaget 1 560 kronor må beräknas i enlighet med de grunder, som skulle hava tillämpats, därest Gissle den 1 januari 1944 fortfarande varit innehavare av den av henne den 31 mars 1943 frånträdda distriktsbarnmorskebefattningen.

4:o.

Länsjägmästaren hos skogsvårdsstyrelsen i Västerbottens län Karl Erik Kallin. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Kallin är född den 31 maj 1882 och alltså inemot 64 år gammal;

att han under tiden 27 juni 1907—16 mars 1908 tjänstgjort såsom extra jägmästare å distrikt;

att han under tiden 17 mars 1908—30 juni 1916 tjänstgjort i olika befattningar i domänverket;

att han under tiden 1 juli 1916—31 oktober 1924 varit anställd i enskild tjänst;

att han sedan 1 december 1924 innehar anställning såsom länsjägmästare hos skogsvårdsstyrelsen i Västerbottens län, från vilken tjänst han beräknas skola avgå med utgången av maj 1947;

samt att den av Kallin innehavda länsjägmästarebefattningen förenats med pensionsrätt i statens pensionsanstalt från och med den 1 januari 1925.

Kallin har hos Kungl. Maj:t anhållit att såsom tjänstår för pension enligt statens pensionsanstalts reglemente få tillgodoräkna sin anställningstid inom domänverket, varvid Kallin förklarar sig beredd att till pensionsanstalten inbetala erforderlig engångsavgift.

Domänstyrelsen har förklarar sig icke ha något att erinra mot den av Kallin gjorda framställningen.

Statens pensionsanstalt har anført i huvudsak följande:

Vid inträdet den 31 maj 1947 i pensionsåldern äger Kallin tillgodoräkna högst 22 år 5 månader såsom tjänstår för pensionens bestämmande. På framställning av huvudmannen och mot erläggande av föreskriven engångsavgift kan pensionsanstalten med stöd av § 6 anstaltens reglemente medgiva honom rätt till retroaktiv tjänstårsberäkning för december 1924. Med förevarande framställning synes sökanden avse att erhålla medgivande av rätt till retroaktiv tjänstårsberäkning mot engångsavgift för tiden 17 mars 1908—30 juni 1916, varunder han tjänstgjort i olika befattningar i domänverket, som om bestämmelserna i § 6 reglementet varit å berörda befattning-

ar tillämpliga. Motsvarande medgivande har med avseende å tid för anställning i statens tjänst tidigare lämnats av Kungl. Maj:t och riksdagen i ett fall (prop. 1940: 72, p. 1; bankoutsk. utl. nr 17, p. 1.; riksd. skr. nr 125) i fråga om tid, varunder vederbörande tjänstgjort vid viss försöksverksamhet vid Alnarps trädgårdar och ansetts hava haft fast anställning. Med hänsyn härtill vill pensionsanstalten icke motsätta sig, att jämväl beträffande sökanden ett dylikt medgivande lämnas. Härvid anser anstalten dock att endast tid, varunder sökanden innehåft årsförordnande, eller tiden 1 januari 1911—30 juni 1916, bör tagas i betraktande. Sökandens tidigare anställningar synas icke ha varit av den beskaffenhet, att medgivande vid sidan av gällande bestämmelser av rätt till tjänstårsberäkning för pension enligt reglementet för anstalten bör lämnas beträffande desamma.

Engångsavgiften torde med hänsyn till skogsvårdsstyrelsernas publika natur och i betraktande av att den för tillgodoräkning ifrågasatta tjänstgöringen fullgjorts i statens tjänst böra bestämmas till det belopp, för vilket huvudmannen enligt § 9 mom. 2 anstaltens reglemente skulle ägt uttaga ersättning av sökanden, därest reglementets § 6 varit tillämplig.

Statskontoret har förklarat sig biträda vad statens pensionsanstalt sålunda föreslagit.

I likhet med myndigheterna vill jag tillstyrka, att Kallin medgives för erhållande av pension från statens pensionsanstalt tillgodoräkna viss tid, varunder han tjänstgjort i olika befattningar i domänverket. Då sökanden innehåft sammanhängande förordnande med årsarvode under tiden 1 maj 1910—30 juni 1916, anser jag skäligt att tillgodoräkningen får avse nämnda tid. Såsom villkor för medgivandet bör föreskrivas att till statens pensionsanstalt inbetalas engångsavgift enligt de av pensionsanstalten angivna grunderna.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att länsjägmästaren hos skogsvårdsstyrelsen i Västerbotens län Karl Erik Kallin må för erhållande av pension från statens pensionsanstalt tillgodoräkna tiden 1 maj 1910—30 juni 1916, varunder han innehåft anställning vid domänverket, dock under villkor att Kallin till pensionsanstalten inbetalar ett belopp, motsvarande den engångsavgift som skulle hava belöpt å honom, därest § 6 anstaltens reglemente varit i förevarande fall tillämplig.

Vad föredraganden sålunda under punkterna 1:o—4:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Erik Westerlind.